

YHDENVERTAISUUS- JA TASA-ARVOLAUTAKUNTA/Jaosto

Syrjintäolettaja, tietojärjestelmän ominaisuudet

Diaarinumero: YVTLTK/94/2016

Antopäivä: 15.11.2016

Hakija on lapsen vanhempi, jolla ei ole lapsensa huoltajuutta, mutta hänellä on kärkeäoikeuden päätöksellä vahvistettu huoltajalle kuuluva oikeus saada lastaan koskevia tietoja sosiaali-, terveydenhuolto- ja kouluviranomaisilta. Hakija katsoi kouluissa käytössä olevaa tietojärjestelmää toimittavan A Oy:n syrjineen häntä, kun hänelle lapsen tiedonsaantiin oikeutettuna vanhempana myönnettyt rajoitetut käyttöoikeudet eivät järjestelmäteknisistä syistä mahdollista lapsen huoltajalle myönnettyjen käyttöoikeuksien kanssa yhdenmukaisia mahdollisuuksia saada lapsen koulunkäyntiin liittyviä tietoja ja kommunikoida koulun ja opettajien kanssa.

Vastaaja kiisti syrjineensä hakijaa ja vaati, että hakijan hakemus hylätään. Vastaaja totesi olevansa ohjelmistotoimittaja, joka suunnittelee, valmistaa ja myy ohjelmistoja. Oppilaitokset päättävät, mitä ohjelmistoja ne hankkivat ja käyttävät ja millaisia tiedonsaanti- ja muita oikeuksia se ohjelmistoon henkilöstölleen, huoltajille ja muille tahoille antaa. A Oy ei ohjelmistotoimittajana ole millään tavalla vastuussa siitä, mitä oppilaitokset sen ohjelmistotuotteilla tekevät tai jättävät tekemättä.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta totesi vastaajan yksityisenä palveluntuottajana vastaavan ainoastaan siitä palvelusta, joka siltä on tilattu. Oppilaitoksen tehtävänä on vastata tosiasiallisesta tiedon välittämisestä ja vanhempien tiedonsaantioikeuden toteuttamisesta. Hakija ei ole esittänyt seikkoja, jotka antaisivat yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalle aiheen olettaa hakija asetetun vastaajan toimesta eriarvoiseen asemaan suhteessa muihin vertailukelpoisessa tilanteessa oleviin henkilöihin, eli tässä tapauksessa muihin samankaltaisessa tilanteessa oleviin vanhempiin, nähden.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi, ettei syrjintäolettamaa ole syntynyt ja hylkäsi hakijan hakemuksen.

(Lainvoimainen)

Hakijan vaatimukset

Hakija katsoo kouluissa käytössä olevaa tietojärjestelmää toimittavan A Oy:n syrjineen häntä, kun hänelle lapsen tiedonsaantiin oikeutettuna vanhempana myönnettyt rajoitetut käyttöoikeudet eivät järjestelmäteknisistä syistä mahdollista lapsen huoltajalle myönnettyjen käyttöoikeuksien kanssa yhdenmukaisia mahdollisuuksia saada lapsen koulunkäyntiin liittyviä tietoja ja kommunikoida koulun ja opettajien kanssa.

Hakija katsoo, että tietojärjestelmä asettaa vanhemmat eriarvoiseen asemaan ja se tulisi muuttaa syrjimättömäksi. Hakija hakee uhkasakon asettamista päätöksen tehosteeksi.

Hakijan perustelut

Hakija on lapsen vanhempi, jolla ei ole lapsensa huoltajuutta, mutta hänellä on käräjäoikeuden päätöksellä vahvistettu huoltajalle kuuluva oikeus saada lastaan koskevia tietoja sosiaali-, terveydenhuolto- ja kouluviranomaisilta. Hakijalla on lapsen koululla käytössä olevaan järjestelmään rajoitetut käyttöoikeudet. Koska hakijalla ei ole järjestelmään huoltajalle kuuluvia kuittausoikeuksia, hän ei huoltajan tavoin näe kaikkia järjestelmään kirjattuja lapsen koulunkäyntiin liittyviä tietoja, tai pysty kommunikoimaan opetushenkilökunnan kanssa.

Hakija katsoo järjestelmää toimittavan yrityksen asettavan lapsen huoltajan ja tiedonsaantiin oikeutetun vanhemman keskenään eriarvoiseen asemaan, kun järjestelmä ei mahdollista koulunkäyntiä koskevien tietojen näkemistä ja kommunikointia ilman kuittausoikeuksia, jotka kuuluvat vain lapsen huoltajalle. Hakija katsoo, että järjestelmällä on huomattava merkitys koulun ja vanhempien välisen vuorovaikutuksen hoitamisessa. Hakijan mukaan vastaajan menettely on syrjivää, koska tiedonsaantiin oikeutettu vanhempi ei voi toteuttaa velvollisuuksiaan lapsen vanhempana ja osallistua aktiivisesti lapsen kannalta merkittäviin koulunkäyntiin liittyviin asioihin. Hakijan mukaan kysymys on siitä, että eri sukupuolta olevilla vanhemmilla on erilaiset oikeudet.

Hakijan näkemyksen mukaan vastaaja haluaa tietoisesti syrjiä muualla asuvaa vanhempaa ja syrjivä menettely on lopetettava tietojärjestelmää uudistamalla.

Hakijan mukaan tietojärjestelmä tulisi muuttaa sellaiseksi, että se mahdollistaisi tiedonsaantiin oikeutetun vanhemman käyttää huoltajan kanssa samaa kanavaa kommunikointiin koulun kanssa. Hakijan näkemyksen mukaan tietojärjestelmän muuttamisessa tältä osin on kysymys pienistä muutostoimenpiteistä.

Vastaajan vastaus

Vastaaja kiistää syrjineensä hakijaa ja vaatii, että hakijan hakemus hylätään.

Vastaajan perustelut

Vastaaja toteaa, että se on ohjelmistotoimittaja, joka suunnittelee, valmistaa ja myy ohjelmistoja ja sen ohjelmistotuotteet ovat kaikilta osin sovellettavien lakien ja muiden säännösten mukaisia. Oppilaitokset päättävät täysin itsenäisesti, mitä ohjelmistoja ne hankkivat ja käyttävät ja millä tapaa niitä yksin tai yhdessä muiden tiedonvälityskeinojen kanssa sovelletaan oppilaitoksen arjessa ja yhteydenpidossa muun muassa oppilaiden huoltajien kanssa. Oppilaitoksen päätettäväksi ja toteutettavaksi jää, millaisia tiedonsaanti- ja muita oikeuksia se ohjelmistoon henkilöstölleen, huoltajille ja muille tahoille antaa. Oppilaitos päättää itsenäisesti myös siitä, kuinka viestintä oppilaiden vanhempien, jotka eivät ole huoltajia, kanssa tapahtuu.

Vastaaja toteaa, että A Oy ei ohjelmistotoimittajana ole millään tavalla vastuussa siitä, mitä oppilaitokset sen ohjelmistotuotteilla tekevät tai jättävät tekemättä. A Oy on yksityinen yritys, jonka tavoitteena on tarjota laadukkaita ohjelmistoja ja palveluja, jotka parhaalla mahdollisella tavalla täyttävät oppilaitosten, oppilaiden ja muiden ohjelmiston käyttäjien käytännön tarpeet. Vastaaja toteaa, että se ei voi ryhtyä koodaamaan ohjelmistoja uudelleen aina, kun yksittäinen vanhempi, oppilas tai opettaja ehdottaa järjestelmään uusia ominaisuuksia. Vastaaja toteaa, ettei se millään

tavalla estä hakijaa ja kysymyksessä olevaa koulua kommunikoimasta keskenään, ja koulun ja hakijan välinen kommunikointi on täysin kyseisten tahojen välinen asia.

Vastaaja tuo esiin, että hakijan tarkoittamat lisäominaisuudet puuttuvat järjestelmästä yleisesti, eli hakijan tarkoittamia tiedonsaantioikeuksia ei ole kenenkään saatavilla. Vastaaja toteaa, ettei hakija ole esittänyt mitään päteviä tai ymmärrettäviä syitä syrjintäväitteelleen.

Esittelijän esitys

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta hylkää hakemuksen.

Perustelut

Syrjintäolettamien syntyminen

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014, jälj. YVL) 8 §:n mukaan ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Yhdenvertaisuuslain 10 §:ssä säädetään välittömästä syrjinnästä ja 13 §:ssä välillisestä syrjinnästä.

Yhdenvertaisuuslain 28 §:n mukaan vireillepanijan on syrjintää tai vastatoimia koskevaa asiaa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa käsiteltäessä esitettävä selvitystä seikoista, joihin vaatimus perustuu. Jos asiaa käsiteltäessä esitettyjen selvitysten perusteella voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun, vastapuolen on kumotakseen oletuksen osoitettava, että kieltoa ei ole rikottu.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden (HE 19/2014 vp, s. 93) mukaan syrjintäolettaja syntyy, jos vireillepanijan esittämien tai muiden asiaa käsiteltäessä esiin tulleiden seikkojen perusteella voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun. Ensisijaisesti vireillepanijan on esitettävä sellaista näyttöä tapahtumien kulusta tai muusta tosiseikastosta, jonka perusteella asiaa objektiivisesti arvioiden voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun. Pelkkä väite tai epäily syrjinnän tai vastatoimien kiellon rikkomisesta ei riittäisi olettamien syntymiseen.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalla on tätä päätöstä antaessaan ollut käytössään hakijan aikaisemmin Itä-Suomen aluehallintovirastolle (jälj. AVI) osoittamaan hallintokanteluun annettu päätös (ISAVI/2690/06.06.01/2015). AVI:lle osoittamassaan kantelussa hakija arvosteli sitä, että lapsen koulu ei ollut antanut hänelle rajoittamattomia järjestelmän käyttöoikeuksia.

AVI:n ratkaiseman kanteluasian selvitysaineistosta ilmenee, että Wilma-järjestelmän rajoitetuilla tunnuksilla ei voi nähdä kysymyksessä olevalla koululla käytössä olevista järjestelmäominaisuuksista pikaviestejä, tukisivua, kyselyitä, opettajia, henkilökuntaa, huoneita tai lomakkeita, eikä voi merkitä kokeita nähdäyksi. Päätöksensä lopputuloksena AVI on katsonut, että lapsen koulu ei rajoitetut käyttöoikeudet vanhemmalle antamalla ole rajoittanut tämän tiedonsaantioikeutta, koska vanhemman tiedonsaannista on huolehdittu muilla tavoin.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa ensinnäkin, että hakijan vastaajaan kohdistamaa syrjintäväitettä arvioidessaan se ei tarkemmin arvioi tietojärjestelmään yleisesti tehtävissä olevia muutoksia tai osapuolten näistä muutosmahdollisuuksista lausumaa. Lautakunta arvioi ainoastaan

sitä, onko hakijan selvityksen perusteella syntynyt oletttama, että vastaajan menettely on ollut hakijaa yhdenvertaisuuslain tarkoittamalla tavalla syrjivää.

Asiassa syrjintäväite on kohdistettu oppilaitoksille järjestelmää toimittavaan yritykseen. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa, että oppilaitokset päättävät, mitä ohjelmistoja ne hankkivat ja käyttävät toiminnassaan. Vastaajan voidaan yksityisenä palveluntuottajana katsoa vastaavan ainoastaan siitä palvelusta, joka siltä on tilattu. Oppilaitoksen tehtävänä on vastata tosiasiallisesta tiedon välittämisestä ja vanhempien tiedonsaantioikeuden toteuttamisesta.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa, että hakija ei ole esittänyt tapahtumien kulusta tai muusta tosiseikastosta mitään sellaista tavanomaisista käytännöistä poikkeavaa seikkaa, joka antaisi yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalle aiheen olettaa hakija asetetun vastaajan toimesta eriarvoiseen asemaan suhteessa muihin vertailukelpoisessa tilanteessa oleviin henkilöihin, eli tässä tapauksessa muihin samankaltaisessa tilanteessa oleviin vanhempiin, nähden. Hakijan tarkoittamien lisäominaisuuksien on kerrottu puuttuvan järjestelmästä yleisesti, eli hakijan tarkoittamia tiedonsaantioikeuksia ei ole kenenkään saatavilla.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, ettei syrjintäoletttamaa ole syntynyt ja hylkää hakijan hakemuksen.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan päätös

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta päätti hyväksyä esittelijän esityksen.

Lainkohdat

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 8, 28 §

Muutoksenhaku

Liitteenä.